

Rolul balnear al unor ape cloruro-sodice din județul Neamț

Utilizarea apei izvoarelor sărate în scopuri terapeutice este probabil la fel de veche ca și folosirea acesteia pentru consumul alimentar. Cu siguranță pe parcursul Evului Mediu astfel de tratamente utilizând ape minerale (printre care și ape cloruro-sodice) se practicau în mănăstiri; nu întâmplător, probabil, în apropierea multor mănăstiri vechi din zona subcarpatică a Moldovei (Bistrița, Tazlău, Horaița, Neamț, Sihăstria) se găsesc “*izvoare tămăduitoare*”.

Apa izvorului sărat de lângă Mănăstirea Neamț a fost utilizată în bolnița mănăstirii în secolele XVIII-XIX pentru tratarea reumatismului și a altor afecțiuni, pentru hidroterapia alienaților dați spre îngrijire mănăstirii. Cei care se ocupau de tratamente erau călugării și abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea în stabilirea diagnosticului și a tratamentului intervin și medicii de la Spitalul din Târgu Neamț (oraș aflat la 15 Km distanță de mănăstire). Încercarea de a construi în apropierea mănăstirii a unui stabiliment balnear modern se lovește de opoziția starețului, care nu este de acord cu tulburarea liniștii locului. În aceste condiții băile sunt frecventate fără o supraveghere medicală adecvată, iar instalațiile rămân rudimentare până spre sfârșitul secolului al XIX-lea, apa de la izvor fiind cărată de sacagii la locuințele din satul mănăstiresc, închiriate bolnavilor. Treptat, odată cu deschiderea stabilimentului balnear de la Oglinzi, alături de Târgu Neamț, izvorul de lângă mănăstire este folosit din ce în ce mai puțin, până ce rămâne în părăsire.

În secolul al XIX-lea, odată cu pătrunderea în Țările Române a influenței Occidentale, fie din inițiativa episcopilor din Iași și din București, fie ca urmare a unor inițiative particulare, își fac apariția primele stațiuni balneare (Olănești - 1830, Călimănești-Căciulata - 1854, Govora - 1874, Slănic Moldova - 1877, Slănic Prahova - 1885, Sărata Monteoru - 1895). În această perioadă sunt “*descoperite*”, publicate și susținute proprietățile curative ale apei izvoarelor din zona de salifer, care sunt comparate cu apele minerale din celebre stațiuni balneare ale vremii - Kissingen, Vichy, Carlsbad, Marienbad (apele izvoarelor de la Bălțătești sunt analizate în 1810, 1839, 1856, 1885; cel de la Mănăstirea Neamț - în 1856, 1864 și 1877; izvoarele din Piatra-Neamț - în 1882; cele de la Tazlău și de la Oglinzi - în 1888). La fel ca în Occident, sezonul băilor se deschide la 15 mai și se încheie la 15 septembrie. De cele mai multe ori se insistă în presa vremii asupra prețurilor scăzute în comparație cu cele din marile stațiuni europene, prețuri care le fac accesibile unui număr mai mare de bolnavi. Cu toate acestea, “*moda băilor*” nu capătă o amploare foarte mare, stațiunile balneare fiind frecventate cu precădere în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului XX.

Interesul pentru utilizarea acestor resurse naturale în scopuri terapeutice în a doua jumătate a secolului XIX și la începutul celui următor se concretizează și în apariția mai multor lucrări referitoare la tipurile de ape minerale și efectele lor: **A. Fătu**, *Descrierea apelor minerale*, 1874; *Idem*, *Despre întrebuințarea apelor minerale ale Moldovei*, 1881, **Al. Saabner-Tuduri**, *Ape minerale și stațiunile climaterice din România*, 1900.

Un exemplu de inițiativă particulară pentru punerea în valoare a efectelor terapeutice ale apei izvoarelor sărate îl constituie stațiunea balneoclimaterică Bălțătești, situată la 11 km de Târgu Neamț și 34 km de Piatra-Neamț, pe DN 15 C, la o altitudine de 475 m. În 1810 principele Gheorghe Cantacuzino, proprietarul moșiei Bălțătești, află de existența unor

“izvoare tămăduitoare” pe pământul său, de unde apa era scoasă și transportată la Mănăstirea Văratec, unde servea la tratamentul reumatismului. În apropierea acestor izvoare, în număr de trei, amenajate din vechime și numite de către săteni “fântânile cu slatină rea”, principele construiește două barăci din lemn, folosite pentru băi de către familie și cunoscuți. Băile cu slatină erau utilizate în tratamentul reumatismului, a guturaiului, a afecțiunilor de piele. După 1850 proprietarul din acea vreme al moșiei, principele Știrbei, construiește stabilimentul balnear, pe care îl vinde, în 1878, doctorului Dimitrie Cantemir. Acesta transformă “stabilimentul de slatină” într-o adevărată stațiune, construind cea mai mare parte a clădirilor și a instalațiilor. Tot doctorului Cantemir i se datorează și descoperirea unui al patrulea izvor de apă sărată, folosit pentru cura internă, și încercarea de introducere în circuitul farmaceutic a “sării de Bălțătești”, solvent cu efecte purgative și diuretice.

Pe durata Primului Război Mondial stațiunea este transformată în spital militar și suferă importante deteriorări. Noii proprietari, doctorii Lazăr și David Goldhamer, far reparațiile necesare, iar stațiunea Bălțătești mai cunoaște o perioadă de prosperitate, până în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Naționalizate în 1948 și trecute în administrația Stațiunii Balneoclimaterice Slănic Moldova, băile sunt sporadic folosite până în 1971, când intră în reparații capitale și chiar după încheierea acestora, în 1973, gradul de frecvență a stațiunii se situează, în medie, sub 50% din capacitate. După 1989 stațiunea este trecută pentru o perioadă în administrația Direcției de Asistență Medicală a Ministerului Apărării Naționale, iar din 2000 primește rangul de Sanatoriu Balneoclimateric și de Recuperare Medicală. Astăzi izvoarele de apă mine-rală de la Bălțătești sunt recomandate pentru tratarea, prin cură internă, a maladiilor aparatului digestiv, a obezității, a afecțiunilor catarale, precum și prin vindecarea limfatismului, a afecțiunilor sistemului nervos, a paraliziiilor, a afecțiunilor pielii prin cură externă (băi).

Mai puțin cunoscute astăzi, deși de o reputație bună în epocă, sunt apele minerale cloruro-sodice de la Piatra-Neamț. Descoperite în 1882, analizate și supuse spre aprobare Consiliului de Igienă și Salubritate Publică al Județului Neamț, apele ce izvorau din versantul dealului Cozla au fost captate la scurt timp după aceea de către Consiliul Comunal, care transformă parcul din apropiere în zonă de tratament în aer liber. Cura cu apă de Cozla, era considerată un remediu în afecțiunile aparatului digestiv și era recomandată a se ține dimineța, combinată cu plimbări.

Apele minerale de pe Cozla au fost utilizate până în deceniul al treilea al secolului XX când, în urma unei alunecări de teren, izvoarele au fost închise.

În apropiere de Bălțătești, la numai 15 Km spre nord, se află Stațiunea Oglinzi, înființată în 1889 de către “Consiliul Comunal al urbei Neamț”, aflată sub supravegherea medicilor de la spitalul din Târgu Neamț. Izvoarele cu apă sărată au fost cunoscute și exploatate de către populația primelor așezări din zonă, unul din scopurile urmărite fiind, probabil, și cel terapeutic. Până spre mijlocul secolului al XIX-lea localnicii folosesc apa izvoarelor din Poiana Dăscăliței fără o supraveghere medicală.

Pe fondul general al reconsiderării la scară industrială a resurselor naturale din a doua jumătate a aceluiași secol, în special ca urmare a încercărilor din ce în ce mai numeroase de a pune în valoare a izvoarelor minerale din Regat, comparându-le cu ape minerale celebre din Europa și insistând asupra calităților deosebite și mai ales asupra disponibilității acestora pentru întreaga populație, și apele cloruro-sodice de la Oglinzi intră în atenția autorităților locale, care fac demersuri pentru analizarea compoziției apei, apoi pentru instalarea în apropierea lor a unor stabilimente balneare.

Într-o primă etapă izvoarele sunt captate, iar tratamentele se realizează la domiciliu. Persoanele suferinde pot lua gratis apă din fântâni, în baza unui certificat medical emis de

medicul orașului sau de către spital. Aprobarea pentru construirea stabilimentului balnear este obținută în 1892, anul următor băile fiind date în folosință. Se tratau aici anemii, boli ale sistemului nervos, reumatismul, rahitismul, diverse boli ale pielii.

Până în preajma celui de-al Doilea Război Mondial stațiunea a cunoscut o perioadă de prosperitate, fiind vizitată de un număr mare de pacienți. În timpul conflagrației, mai ales în ultimii doi ani ai acesteia, clădirile băilor au suferit distrugerii mari; mult timp după aceea (până spre 1970) stațiunea Oglinzi a fost închisă, în lipsa fondurilor pentru reparații. Redeschise în 1988, băile funcționează cu numai două pavilioane până în 1998, când este inaugurată o nouă bază de tratament.

Roxana Munteanu

Bibliografie selectivă

Vasile Ailincăi, Emil Roman, Bălătești: pagini monografice, Piatra-Neamț, 2001; Idem, *Rădăcini. La Bălătești*, Piatra-Neamț, 2005.

D. Apostolidi, St. Predescu, Apele minerale de Cozla din orașul Piatra, districtul Neamțu. Memoriu, Piatra, 1883.

Dimitrie Cantemir, Sarea Athermală de Bălătești. Conferință ținută la Societatea Geografică Română în sesiunea ordinară a anului 1883, în Asachi. Revistă Științifică-Literară, anul III, nr. 3-4, Piatra, 1884.

D. Constantinescu, Aurelian Grigorescu, Valentin Grigorescu, Sorin Miron, Din trecutul istoric al spitalu-

lui din Tg. Neamț și al ospiciului de alienați din Mănăstirea Neamț, fără an apariție.

Constantin D. Gheorghiu, Ape minerale, locuri istorice. Monastiri, stațiuni balneare și climaterice, etc. din județul Neamț, Piatra-Neamț, 1904.

George Ioan Lahovari, C.I., Brătianu, Grigore G. Tocilescu, Marele dicționar geografic al României. Alcătuit și prelucrat după dicționarele parțiale pe județe, vol. I, 1898, vocea Bălătești, pag. 308-310; vol. II, 1899, vocea Cozla, pag. 732-734; vol. IV, 1901, vocile Neamțului (Mănăstire) p. 471-472 și Oglinzi, p. 551-552.